

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสมาชิกอาเซียน*

ลัทธิกา เนตรทัศน์^{*}

บทนำ

แม้อาเซียนจะก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองในภาวะที่สังคมโลกเกิดการแบ่งขั้วอย่างชัดเจนระหว่างฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น จึงนำมาซึ่งความพยายามในการรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ และเป็นที่มาของการลงนามปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ตลอดจนความพยายามในการสร้างความร่วมมือในมิติต่าง ๆ และขยายประเทศสมาชิกมาอย่างต่อเนื่อง ทิศทางความร่วมมือของอาเซียนก็ได้ปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อมีการกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. ๒๐๒๐ (ASEAN Vision 2020) โดยกำหนดให้ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ อาเซียนจะต้องมีรูปแบบความร่วมมือที่มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาเซียนได้สานต่อวิสัยทัศน์ดังกล่าวด้วยการจัดทำปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II) อันเป็นเอกสารที่ประเทศสมาชิกอาเซียนประกาศแนวทางในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่ประกอบด้วย ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political and Security Community :APSC) ประชาคมเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community :ASCC)^๑

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ สังคมโลกให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) จึงนำมาซึ่งกระแสของการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) และกระแสการทำธุรกรรมข้ามพรมแดนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต บริบทใหม่ที่เกิดขึ้นกลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อาเซียนจะต้องขยายความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจเพื่อรองรับกับสภาพการณ์ดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นโอกาสสำคัญที่จะใช้การค้าอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคต่อไป^๒ อย่างไรก็ตาม แม้อาเซียนจะมีการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และมีการจัดทำพิมพ์เขียว (AEC Blueprint) เพื่อบูรณาการเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกเข้าด้วยกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น (Enhanced Connectivity and Sectoral Cooperation) แต่การที่อาเซียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้นประเทศสมาชิกอาเซียนย่อมจะต้องมีกลไกทางกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสอดคล้องกันเพื่อขับเคลื่อนให้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นการรวมตัว

* บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

* นักวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ ปวีศร เลิศธรรมเทวี, และ อัครวัฒน์ เลาว์ณย์ศิริ. (๒๕๕๓). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับระบบกฎหมายไทย*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

^๒ เรวัตติ แสงสุริยงค์. (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๕). *ประชาคมอาเซียนอิเล็กทรอนิกส์. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (๓๔), ๔๓ - ๕๖.

ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอภาพรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายในอาเซียน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบและพัฒนากฎหมายด้านดังกล่าวต่อไป

ภาพรวมกฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสมาชิกอาเซียน

๑. ด้านการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (E – Transaction) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

๑) ประเทศบรูไน มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๗ (Electronic Transactions Act 2004)^๓ มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวครอบคลุมถึงการทำสัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการ (service providers) การเก็บรักษาเอกสารด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และหน้าที่ของผู้ออกใบรับรองและสมาชิก

๒) ประเทศอินโดนีเซีย มีบังคับใช้ [กฎหมายว่าด้วยข้อมูลและการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๑ \(The Law on Information and Electronic Transactions 2008\)](#)^๔ ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการรองรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการออกใบอนุญาตของผู้ให้บริการ

๓) ประเทศลาว เป็นประเทศที่ได้รับช่วยเหลือคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) องค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) และองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Agency for International Development: USAID) ในการพัฒนา [กฎหมายว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์](#)^๕ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวผ่านการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ มีทั้งหมด ๙ หมวด ๕๘ มาตรา เนื้อหาสำคัญครอบคลุมถึงการออกใบอนุญาตอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับรัฐบาล การจัดการและการตรวจสอบ และบทลงโทษ

๔) ประเทศมาเลเซีย มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๙ (The Electronic Commerce Act 2006)^๖ [พระราชบัญญัติการลงลายมือชื่อทางดิจิทัล พ.ศ. ๒๕๔๐ \(Digital Signature Act 1997\)](#)^๗

^๓ ปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑

^๔ ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://www.bu.edu/bucflp-fig/files/2012/01/Law-No.-11-Concerning-Electronic-Information-and-Transactions.pdf>

^๕ ดูฉบับเต็มได้ที่

<http://www.laotradeportal.gov.la/kcfinder/upload/files/Electronic%20Transaction%20Law%20Eng.pdf>

^๖ ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/ungc/unpan040464.pdf>

^๗ แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๔๓

ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/my/my058en.pdf>

๕) ประเทศเมียนมา มีการบังคับใช้กฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๗^๘ มีเนื้อหาที่ครอบคลุมการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ การจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อกำกับดูแลด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

๖) ประเทศฟิลิปปินส์ มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๓ (Electronic Commerce Act 2000)^๙ อันเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญสอดคล้องกับกรอบทางกฎหมายเรื่องการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหประชาชาติ (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce)

๗) ประเทศสิงคโปร์ มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๓ (Electronic Transactions Act 2010)^{๑๐} ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นมาทดแทนพระราชบัญญัติการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยพระราชบัญญัติฉบับใหม่มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ (United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts) อันเป็นอนุสัญญาที่สิงคโปร์ได้ลงนามและให้สัตยาบัน

๘) ประเทศไทย มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ (Electronic Transactions Act 2001)^{๑๑} ซึ่งเป็นกฎหมายที่รองรับการลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดหลักการต่าง ๆ สอดคล้องกับกฎหมายเรื่องการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหประชาชาติ (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce) โดยเฉพาะเรื่องการลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์

๙) ประเทศเวียดนาม มีการบังคับใช้กฎหมายการซื้อขายอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๘ (The Law on E-transactions 2005)^{๑๒} ซึ่งมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงการลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำสัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์

๑๐) ประเทศกัมพูชา กัมพูชาเป็นประเทศที่ยังไม่ได้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เนื่องจากร่างกฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้รับอนุมัติจากสภานิติบัญญัติของกัมพูชา^{๑๓}

ในส่วนของปัญหาการตรากฎหมายว่าด้วยการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน ๔ ประเทศ ได้แก่ ลาว อินโดนีเซีย เมียนมา และฟิลิปปินส์ เป็นกลุ่มประเทศที่ยังขาดหน่วยงานในการออกใบรับรองหรือทำหน้าที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะ (Public Key Infrastructure - PKI) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลสำหรับการสื่อสารผ่านเครือข่าย

^๘ ดูฉบับเต็มได้ที่ https://myanmar-law-library.org/IMG/pdf/myanmar_laws_2004.pdf

^๙ ดูฉบับเต็มได้ที่ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=225418

^{๑๐} ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN-DPADM/UNPAN040992.pdf>

^{๑๑} ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C763/%C763-20-9999-update.pdf>

^{๑๒} ดูฉบับเต็มได้ที่

http://www.moj.gov.vn/vbpq/en/lists/vn%20bn%20php%20lut/view_detail.aspx?itemid=6109http://www.moj.gov.vn/vbpq/en/lists/vn%20bn%20php%20lut/view_detail.aspx?itemid=6109

^{๑๓} Chea Vannak. (2018, May 3). *E-commerce Law may not pass in 2018: Ministry*. Retrieved October 27, 2018, from <https://www.khmertimeskh.com/50485822/e-commerce-law-may-not-pass-in-2018-ministry/>

อินเทอร์เน็ตในขณะที่ทำธุรกรรมทางออนไลน์ นอกจากนี้ ประเทศลาวยังเป็นประเทศที่ขาดแคลนสำหรับการพัฒนาบุคลากรของรัฐ โดยเฉพาะการฝึกอบรมเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเป็นประเทศที่ประสบปัญหาเงินทุนทำให้ขาดโครงสร้างพื้นฐานไอซีที (ICT Infrastructure)^{๑๔}

ด้านการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ขาดการฝึกอบรมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ทั้งยังเป็นกลุ่มประเทศที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีที่ไม่เพียงพอและประสบกับปัญหาอันมีลักษณะข้ามพรมแดน เช่น ปัญญาความมั่นคงทางไซเบอร์ ปัญหาการก่อการร้าย เป็นต้น จึงทำให้ประเทศดังกล่าวขาดการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ^{๑๕}

๒. ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

๑) บรูไนดารุสซาลาม มีการบังคับใช้กฎการคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔ (Consumer Protection (Fair Trading) Order 2011) [พระราชบัญญัติการขายสินค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ \(Sale of Goods Act 1999\)](#) และ [พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๒ \(Unfair Contract Terms Act 1999\)](#)^{๑๖}

๒) ประเทศอินโดนีเซีย แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ถูกตราขึ้นเพื่อควบคุมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศกัมพูชา ปัจจุบันยังไม่มี การบังคับใช้กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติกัมพูชานั้นมีหมวดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์

๓) ประเทศลาว มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมีทั้งหมด ๙ หมวด ๗๔ มาตรา

๔) ประเทศมาเลเซีย มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้บริโภคจากการค้าไม่เป็นธรรมหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาเลเซียได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยได้เพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีความครอบคลุมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะการคุ้มครองผู้บริโภคจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

๕) ประเทศเมียนมายังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

^{๑๔} United nations ConferenCe on trade and development. (2013). *Review of e-commerce legislation harmonization in the Association of Southeast Asian Nation*. New York : United nations ConferenCe on trade a n d development.

^{๑๕} *Ibid.*

^{๑๖} ดูฉบับเต็มได้ที่ http://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LAWS/Gazette_PDF/2011/EN/S065.pdf
http://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LAWS/ACT_PDF/cap.171.pdf

๖) ประเทศฟิลิปปินส์ยังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ (มีเพียงการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั่วไป)

ประเทศเมียนมายังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

๗) ประเทศสิงคโปร์ มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Act) และข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๓ (Electronic Transactions (Certification Authority) Regulations 2010)

๘) ประเทศไทย มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ (Consumer Protection Act 1979) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ (Unfair Contract Terms Act 1997) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 (Direct Sales and Direct Marketing Act 2002) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา บางส่วนของกฎหมายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค แต่บทบัญญัติภายใต้กฎหมายนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานะปัจจุบัน

๙) ประเทศเวียดนาม สิทธิของผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ถูกบัญญัติในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของเวียดนามที่มีการบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๐) ประเทศกัมพูชา ปัจจุบันยังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติกัมพูชานั้นมีหมวดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์

แม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศจะไม่ได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ แต่หลักการคุ้มครองผู้บริโภคได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ๆ อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียน ๒ ประเทศ ได้แก่ เวียดนามและฟิลิปปินส์ได้เข้าร่วมเครือข่ายการคุ้มครองผู้บริโภคระหว่างประเทศและการบังคับใช้กฎหมาย (International Consumer Protection and Enforcement Network: ICPEN) ซึ่งเป็นเครือข่ายสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคุ้มครองผู้บริโภค และในส่วนของ การคุ้มครองผู้บริโภคจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แบบข้ามพรมแดนประเทศสมาชิกอาเซียนไม่มีการก่อตั้งระบบคุ้มครองผู้บริโภคด้วยระบบออนไลน์ แม้ว่าจะมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว^{๑๗}

สำหรับปัญหาด้านการตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามรายงานของ UNCTAD ระบุว่า ประเทศสมาชิกอาเซียน ๖ ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา มาเลเซีย และไทยถือเป็นกลุ่มประเทศที่ยังขาดการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ ประเทศอินโดนีเซียและลาวเป็นประเทศที่ประสบปัญหาเงินทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีจึงทำให้โครงสร้างพื้นฐานด้านดังกล่าวยังไม่เพียงพอสำหรับประเทศ^{๑๘}

^{๑๗} *supra* note 14

^{๑๘} *ibid.*

๓. ด้านอาชญากรรมไซเบอร์ (Cybercrime)

อาชญากรรมไซเบอร์ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำโดยใช้คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Hack) หรือการทำลายข้อมูลด้วยไวรัส (Virus) กฎหมายอาชญากรรมทางไซเบอร์จึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นกฎหมายเกิดจากการรวมกันของกฎหมายอาญาและกฎหมายคอมพิวเตอร์ ซึ่งถูกออกแบบมา เพื่อคุ้มครองความมั่นคงและความปลอดภัยจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมไซเบอร์ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนบังคับใช้ได้นำหลักการพื้นฐานมาจากอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมไซเบอร์ (Convention on Cybercrime) เช่น กฎการใช้คอมพิวเตอร์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๓ (Computer Misuse Order 2000) ของประเทศบรูไน^{๑๙} พระราชบัญญัติการใช้คอมพิวเตอร์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๓๖ (The Computer Misuse Act 1993) ของประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ด้านกระบวนการตรากฎหมายประเทศสมาชิกอาเซียน ๖ ประเทศ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา ลาว เมียนมา ฟิลิปปินส์ มาเลเซียเป็นกลุ่มประเทศที่ยังขาดการติดต่อบรมบุคคลากรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการตรากฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมทางไซเบอร์ และประเทศลาวเป็นประเทศที่ประสบปัญหาเงินทุนในการพัฒนาจึงทำให้ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีส่งผลให้ไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการตรากฎหมายเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร^{๒๐}

ด้านกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่ขาดการฝึกอบรมหน่วยงานและบุคคลากรที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว โดยเฉพาะขาดการอบรมหน่วยงานตำรวจ ทั้งยังประสบปัญหาเงินทุน ปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานไอซีที ตลอดจนปัญหาเรื่องคำพิพากษาศาลหรือการตีความของศาลที่ยังไม่มีบรรทัดฐานที่ชัดเจนจึงทำให้กฎหมายของอินโดนีเซียยังไม่มีความสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ

บทสรุป

โดยสรุปจากข้อมูลกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสมาชิกอาเซียนจะเห็นได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ในประการแรกเกิดจากการที่ประเทศสมาชิก มีระบอบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงระบบอิเล็กทรอนิกส์ การตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้จึงแตกต่างกันไปด้วยเห็นได้จากการที่ประเทศสมาชิกบางประเทศยังไม่ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะด้านการคุ้มครองผู้บริโภคจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นใช้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดการฝึกอบรมบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตราและการบังคับใช้กฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว และในประการสุดท้าย ประเทศสมาชิกอาเซียนบางกลุ่มประสบกับปัญหาเงินทุนในการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์จึงยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมหรือเท่าเทียมกับประเทศสมาชิกอื่น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งสถานะดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของอาเซียน

^{๑๙} ดูฉบับเต็มได้ที่ <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan006030.pdf>

^{๒๐} *supra note 14*

LAW for ASEAN
by the Office of the Council of State of Thailand

ดังนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนจำเป็นต้องเร่งพัฒนากฎหมายด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้นไม่เพียงเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริโภคและผู้ประกอบการ แต่เพื่อประโยชน์ของความร่วมมือของอาเซียนในอนาคต โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศหรือการฝึกอบรมบุคลากรร่วมกัน เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายภายในให้มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้ความร่วมมือของอาเซียนบรรลุตามวิสัยทัศน์ต่อไป